

VI.

Liste

over

den ethnografiske Samling

fra

Angmagsalik.

1885.

Som bekendt hjembragte Graah i 1831 en mindre ethnografisk Samling fra Østkysten af Grønland. Denne har efterhaanden modtaget nogen Tilvæxt fra Europæerne paa den sydligste Del af Vestkysten, der have tiltusket sig Gjenstande af de Østlændinge, der kom til Handelsstederne for at forsyne sig med Tobak, Ammunition, Jernkram m. m. I 1881 tiltuskede jeg mig paa denne Maade en Del Gjenstande; men disse, saavel som de øvrige ovennævnte, hidrørte fra Beboerne paa den sydligste Del af Østkysten, som jo allerede vare en Del paavirkede af Nabo-skabet med Handelsstedet. Da den østgrønlandske Expedition kom til Angmagsalik-Eggen, vare dennes Beboere derimod endnu ikke komne i Forbindelse med Handelsstederne og vare kun i Besiddelse af meget faa europæiske Gjenstande, som de dels paa Rejser havde tiltusket sig hos de sydligere boende Østlændinge, dels havde fundet ved Strandbredden eller drivende i Havet.

Under Expeditionens Overvintring ved Angmagsalik 1884—85 søgte vi at tilvejebringe en saa fuldstændig Samling som mulig for at illustrere Beboernes Levevis. Den indskrænkede Plads i den ene Baad, i hvilken Expeditionen foretog Hjemrejsen, tillod dog ikke at medtage mange større Gjenstande. Samlingen er derfor kompletteret med Modeller, der udførtes med stor Færdighed og Nøjagtighed af de Indfødte.

Den hosstaaende Liste omfatter alle de til denne Samling

hørende Gjenstande. De Tal, der staa i Parenthes angive Antallet af de Gjenstande, som ere skjænkede det ethnografiske Museum i Christiania paa Grund af den Assistance, Nordmanden, Kandidat H. Knutsen, har ydet ved Tilvejebringelsen af Samlingen. Den øvrige Del af denne er afleveret til det kgl. ethnografiske Museum i Kjøbenhavn.

G. H.

Redskaber til Fangst og Arbejde.

Tav. XIII—XIX.

- 2 Harpuner med Narhvalspids, Kastetræ og Line (1).
- 1 Harpun med Narhvalspids og Kastetræ, paa hvilket der findes udskaarne Figurer.
- 1 lille Harpun med Vinger og Kastetræ, paa hvilket der findes udskaarne Figurer.
- 1 lang Harpunspids (*igiman*) af Sælben.
- 1 lang Harpunspids af Narhvaltand.
- 11 løse Harpunspidser (*savikâtan*) af Ben og Narhvaltand med Jernodder (2).
- 2 løse Harpunspidser af Ben med Metalodder.
- 3 løse Harpunspidser af Ben.
- 4 Par Harpunvinger af Bjørneben (1).
- 1 Harpundup.
- 2 Kajakstole af forskjellig Form og forsynede med udskaarne Figurer.
- 1 Fangeblære, dannet af to Netsideskind.
- 2 Forbindelsesstykker mellem Fangerem og Blære (1).
- 1 Lændser med Narhvalspids og Kastetræ.
- 1 Lændser med Spids af Hvalben.
- 1 Lændser med Spids af et Læggeben af en Bjørn.
- 1 Lændser med Spids af et *penis*-Ben af en Hvalros.
- 1 Lænderspids af Bjørneben.
- 6 Stenspidser tit Lændsere.
- 1 Isharpun (*ituartût*, Stagen oprindelig 15 à 20 Alen lang).
- 1 lille Isharpun.
- 2 Slædeharpuner (Stagen oprindelig 3 à 4 Alen lang) (1).

- 3 Harpunspidser til Isharpun eller Slædeharpun (1).
- 2 Harpuner til Fangst ved Sælernes Aandehuller paa Isen (den ene med Benspids).
- 5 Harpunspidser til Fangst ved Aandehuller paa Isen (1).
- 4 Fuglepile med Kastetræ og Benspids (1).
- 2 Benspidser til Fuglepile.
- 3 Haandlændsere (1).
- 10 Fangstknive (1).
- 7 Skeder til Fangstknive (2).
- 2 Kajak-Aarer med Beslag af Narhvaltand.
- 10 Kobberemme til at fastgjøre den døde Sæl med og til at slæbe den i (2).
- 1 Bugseer-Blære.
- 5 Redskaber, hvormed Tarmene stoppes ind i den dræbte Sæl, naar den skal slæbes (1).
- 1 Redskab til at dræbe en saaret Narhval med.
- 2 «Blodpropper» af Ben til at sætte i Saaret paa Snuden af Sæler, som ere stukne ved Aandehuller paa Isen.
- 2 Streng med Tænder, udskaarne som Sæler til Kajakpynt.
- 2 Skrabeben, hvormed man skraber Isen af Kajak og Redskaber.
- 1 Tok (i den anden Ende af Stagen sættes Harpunen til Fangst ved Aandehuller paa Isen).
- 2 Laxeforke (Stagen oprindelig længere) (1).
- 2 Laxeharpuner (Stagen oprindelig længere).
- 5 Laxeharpun-Spidser (2).
- 3 Stkr. Lokkemiddel til Laxefangst paa Isen (1).
- 1 Fork til Ulkefangst.
- 1 Maagesnare.
- 1 Musling-Skraber (Haandtaget oprindelig længere).
- 2 Bennaale til at gjennembore Angmagsæter med, naar de skulle trækkes paa Kobberem.
- 1 Flitsbue med Pil.
- 1 Hunde-Slæde fra *Akorninarmiut*, men af samme Udseende som *Angmagsalik's*.

- 1 Hundesele.
- 4 Hundepiske (1).
- 2 Konebaadsrensere. Tav. XXVI.
- 18 Arbejdsknive med Jernblad (3).
- 7 Stenknive.
- 1 Knæbeskytter, der benyttes ved større Snittearbejder.
- 16 broderede Fingerhætter, der benyttes ved Snittearbejder (4).
- 5 Buesave (1).
- 2 Stiksave.
- 10 Drilbor (2).
- 1 Jernmejsel.
- 1 Stenmejsel.
- 3 Stykker rød Lersten til at farve Træ med.
- 4 Benstykker til Bearbejdelse af Kobberemme. Tav. XXVI.
- 7 Bundter Kobberemme af forskjellig Slags (2).
- 2 Knager til at ophænge Kobberemme paa, naar de skulle tørres.
- 9 Fruentimmer-Knive (2).
- 2 Fruentimmer-Knive med Stenblad.
- 1 Stenblad til en Fruentimmer-Kniv.
- 20 Synaale af Jern og Metal.
- 2 store Synaale af Jern til Betrækning af Kajak.
- 12 Synaaleskind (ved 3 af dem hænger Senetraadsholdere, Syringholdere og Dukker). Tav. XXXX (2).
- 2 Synaalebor.
- 1 Stenhammer til Forarbejdelse af Naalene.
- 4 Hvæssejern.
- 20 Syringholdere med Syringe (3).
- 5 Kroge til at hænge Senetraad paa (1).
- 6 andre Senetraadsholdere (2).
- 10 Redskaber til Snoning og Fletning af Senetraad (*niivsiik*) (1).
- 6 Rynkeben (2).
- 1 Benredskab til Skrabning af Skind.
- 11 Redekamme (2).

Klædningsstykker m. m.

Tav. V—XII, XX—XXII.

- 4 Mandfolke-Pelse (1).
- 2 Mandfolke-Overpelse.
- 1 Overpels af Bjørneskind.
- 1 Mandfolke-Regnpels.
- 4 Mandfolke-Tarmskinds-Pelse (*ikiak*) (2).
- 3 Par Mandfolke-Benklæder (1).
- 3 Par Benklæder af Bjørneskind (1).
- 4 Par Mandfolke-Underbenklæder (*natit*) (1)
- 2 Par Mandfolke-Støvler.
- 1 Par Halvstøvler.
- 2 Par Overtrækssko af Bjørneskind.
- 2 Vandskinds Kajak-Pelse (1).
- 2 Kajak-Halvpelse med Seler (1).
- 1 Par Seler til en Kajak-Halvpels.
- 1 hvid Overtrækspels til Kajakbrug.
- 1 Par Kajakvanter.
- 1 Kajakvante.
- 1 Par Sælskinds Vanter.
- 1 Par Vanter til Isfangst (den højre af Sælskind, den venstre af Bjørneskind).
- 4 Ræveskinds-Huer (1).
- 3 Huer af Skind af ufødte Sælunger (*ilimijek*) (1).
- 3 broderede Huer. Tav. XXXIX.
- 1 broderet Skygge.
- 5 Træskygger (de 4 med Ornamenten). Tav. XXXIV (1).
- 1 Skygge af et Bjørne-Skulderblad.
- 8 Øjenskjærme (*ingikitaek*) med Ornamenten. Tav. XXXIV (1).
- 4 Par Snebriller (1).
- 3 Haargrimer med Perler af Angmagsæt-Ryghvirvler og Fiske-Øresten (1).
- 5 Amuletremme (1).
- 2 Fruentimmer-Pelse (1).

- 1 Fruentimmer-Overpels (*amaut*).
- 1 Fruentimmer-Tarmskinds-Pels.
- 3 Par Fruentimmer-Benklæder (1).
- 4 Par Fruentimmer-Underbenklæder (*natit*) (1).
- 2 Par Fruentimmer-Støvler.
- 2 Stykker Broderi til Fruentimmer-Støvler (1).
- 1 broderet Hovedtørklæde.
- 1 Hovedtørklæde af Haarrods-Huden af en Remmesæl.
- 14 Fruentimmer-Haarbaand med Perler af Angmagsæt-Ryghvirvler (3).
- 4 Halsbaand med Perler af Angmagsæt-Ryghvirvler.
- 2 Armbaand med Do. Do.
- 4 Par Ørenløkker.
- 2 Par Barnestøvler (1).
- Skindsorter og Prøver paa Syning og Broderi.
- 2 Klapmydsehalse (1).
- 2 Halse af mindre Sæler (1) }
 Halesener af Sæler. }
 Rygsener af Sæler. } Udspaltes til Senetraad.
 Sener af Sællaller. }
- 5 Narhvalsener (1).
- 14 Bundter Senetraad af forskjellig Førlighed (4).
- 1 Rulle tilberedte Tarme.

Husinventar.

Tav. XXIV—XXV.

- 1 Vægstens-Lampe.
- 2 Lampepinde.
- Lampemos.
- 18 broderede Poser til Lampemos m. m. Tav. XXXX (3).
- 7 Fyrtøjer (2).
- Tøndermos.
- 2 Tørrehække.
- 3 Vægstens-Køgekar (1).

- 5 Træsleve.
- 2 Fiskeskeer.
- 3 Træskeer (1).
- 3 Skeer af Bjørne-Skulderben (1).
- 1 Ske af Vægsten.
- 5 Fade af Træ (1).
- 27 Bakker og Skaale af forskjellig Form og Størrelse af Træ (6).
- 1 Bakke af Hvalbarder.
- 1 stor Urinballe.
- 1 lille Urinballe med Ornament.
- 4 smaa Urinballer (2).
- 9 Træ-Æsker. (Heri forskjellige Knapper og Spænder m. m.,
udskaarne i Ben og Tand, samt en lille Rulle *iterdlarnat*. (3.))
- 1 Narhval-Kjæbe, forfærdiget til en Æske.
- 2 Drikkerør.
- 2 Bægre med Ornament.
- 3 Bægre af Bambusrør (1).
- 1 Bæger af Træ.
- 1 Vandøse af Horn.
- 1 Vandøse af Bambusrør.
- 1 Bærerem. (Spændvidden forstørres ved en Rem, i hvis Ender
der er Haandtag.)

Gjenstande, der tjene til Adspredelse; Modeller m. m.

Tav. XXVI—XXVII, XXXXI.

- 2 Trommer med Stokke.
- 1 udskaaret Haandtag til en Tromme.
- 1 Træklods med udskaarne *Inersuak*'er.
- 1 Kaart over Kyststrækningen mellem *Sermiligak* og *Kangerdlugsuatsiak*, udskaaret i Træ.
- 1 Kaart over Øerne udenfor ovennævnte Kyst.
- 1 Kaart over Halvøen Øst for *Sermiligak*.
- 2 Knive af Hajtænder (til Skæring af Haar).
- 1 Stykke Hajtænder.

- 1 Snushorn af Bjørneben.
- 1 Snushorn af Rensdyrben.
- 2 Snushorn af Træ og Ben (1).
- 1 Snushorn af en Kvanestilk.
- 2 Snushorn af Bjørnetand (1).
- 1 Kokusnød med Perlebaand.
- 2 udskaarne Sæler, til hvilke der er fastgjort Blærer (1).
- 7 forskellige Havdyr, udskaarne i Træ.
- 1 Sæl, udskaaet i Narhvaltand.
- 2 gamle Bjørne med 2 Hvalpe, udskaarne i Træ.
- 1 Bjørn med 2 Hvalpe, udskaarne i Træ (3).
- 1 Bjørnejagt, bestaaende af 8 Personer og Bjørne. Udskaarne i Træ.
- 1 Bjørn udskaaet i Træ.
- 1 Angekok-Bjørn paa Ruller. Udskaaet i Træ.
- 1 Søpapegøje, udskaaet i Træ.
- 1 Fugl, udskaaet i Narhvaltand.
- 3 Fugle, udskaarne i Træ.
- 1 stor Dukke, udskaaet i Træ.
- 3 paaklædte Dukker, udskaarne i Træ.
- 2 Dukker, udskaarne i Narhvaltand.
- 4 Ben-Dukker.
- 42 Dukker, udskaarne i Træ (7).
- 1 Stykke Tarmskind med paasyede Figurer. Tav. XXXVIII.
- 3 Stykker Legetøj, forestillende spisende Fugle (1).
- 3 Tankespil med Perler (1).
- 2 Bilboquets (*ajagak*) (1).
- 2 Vindmøller (1).
- 2 Vingesnurrer (1).
- 1 Snurre.
- 1 Rangle af Bjørnetænder.
- 1 stor Model af en Vandballe med Sugerør. Tav. XXV.
- 2 store Modeller af Vandballe med Ornamenten. Tav. XXXV.
- 1 stor Model af en Vandballe (1).

- 1 Model af en Konebaad med Aarer.
 - 1 Model af Træskelettet til en Kajak.
 - 2 Modeller af Kajaker med alt Tilbehør (1).
 - 2 Modeller af Slæder (den ene med alt Tilbehør) (1).
 - 2 Modeller af Kajak-Halvpelse.
 - 1 Model af et Par Fruentimmer-Støvler.
 - 1 Model af en Lampe med Stol og Pind.
 - 2 Modeller af Vandøser og 1 af en lille Vandballe, kunstfærdigt udskaarne i Bjørneben.
 - 10 Modeller af Harpuner (3).
 - 1 Model af en Dobbelt-Fangeblære.
 - 4 Modeller af Lændsere (1).
 - 1 Model af en Fuglepil.
 - 1 Model af en Kajak-Aare.
 - 3 Modeller af Laxe-Forke (1).
 - 1 Model af en Flitsbue.
 - Modeller af Harpunspidser.
-

Rettelser og Tilføjelser.

- Side 3, Linie 18, istedefor a, læs: af.
— 7, — 10, — Crantz, læs: Cranz.
— 52, — 12, — Søgræs, læs: fin, haarlignende Tang.
— 63, — 19, — Tav. IV, læs: Tav. III.
— 64, — 24, — Tav. IV, læs: Tav. III.
— 69, — 34, — Tav. XXV, læs: Tav. XXIV.
— 73, — 21, efter: og, tilføjes: i den øvre Ende.
— 80, — 7, istedefor endel, læs: en Del.
— 116, — 12, — *Igalilik*, læs: *Ingalilik*.
— 150, — 20, — Fig. 3, læs: Fig. 4.
— 159, — 14, 47 udgaar.
— 205, — 30, istedefor vi, læs: vil.
— 252, — 32, — hande, læs: havde.
— 319, — 22, — den, læs: det.
— 335, — 13, — Slutningen, læs: Slutninger.
-

Først efterat den ethnologiske Skizze var trykt, har jeg læst «Kaptejn Jacobsens Rejser til Nordamerikas Nordvestkyst 1881—83» (Kristiania 1887), og er derved bleven opmærksom paa mange Berøringspunkter mellem Østgrønlænderne og NV.-Amerikas Befolkning, dels i deres aandelige Liv, dels i deres Kunstfærdighed og i Redskabers og Husinventars Udseende og Benyttelse.

Særlig skal jeg henlede Opmærksomheden paa, at det ikke alene er med Eskimoerne, at man træffer Berøringspunkter, men ogsaa med Indianerne. Jeg skal her kun nævne et Par, som det synes mig, ejendommelige Smaatræk.

Eskimostammerne paa Alaska's Kyster danne en Krands om Indianerne, som bo midt i Alaska og som med een Benævnelse kaldes: Ingalikerne. Paa Eskimo-Territoriet ved Yukon-Flodens Bredder findes Levninger af en mærkværdig stor og gammel Eskimoby,

som, efter hvad der fortælles, har været en Mil lang, og hvori der har været henimod hundrede Fest- og Dandsehuse.

Ingalikerne skære Vandbøtter ud af et Stykke Træ, som bliver bøjet i varmt Vand og syet tæt sammen med Rødder, hvorefter Træbunden bliver sat ind. (Jfr. Side 69 hvad der staar om Spækkarrenes Forfærdigelse). Endvidere skriver Jacobsen (S. 180): «Ingalikerne ere dygtige Pottemagere. De fleste Lerkar, som de lave, bruges som Kogekar og Lamper. Krukkerne ere temmelig store, ofte som en halv Tønde». Sammenholdes hermed, at Angmagsalikerne kalde nogle fabelagtige Indlandsboer for *Ingalik'er*¹⁾ (af *ingavok*²⁾ — at koge), om hvilke de fortælle, at de bære store Gryder, hvori hele Sæler kunne koges, da synes det mig, at der ikke kan være Tvivl om andet end, at de af Angmagsalikerne omtalte Indlandsboer, *Ingalik'er*ne, ere identiske med Ingalik-Indianerne.

Indianerne paa Vestkysten af Vancouver-Øen danne et for sig afsluttet ethnografisk Distrikt. Jacobsen fortæller (S. 97) om en Dandsefest hos disse: «En anden Dands var ogsaa ganske mærkelig Tre nøgne Indianere forestillede en Ulv. Den forreste holdt et af Træ udskaaet, ypperlig forarbejdet Ulvehoved i Haanden, medens de to andre havde tullet sig ind i et Kanosejl, hvori de gik ganske krogede. Dette Sejl skulde forestille Ulvens Legeme. Sejlet rak kun halvt over den af Mændene, som gik sidst, og bag sig havde han en Haandsag af Jern tæt ind til sit Legeme som en Hale. — — — Denne Kjæmpeulv aabnede og lukkede sit Svælg og trængte sig brølende og hylende ind imellem de tilstedeværende, som i forstilt Angst flygtede for den gennem hele Huset.» Naar man hermed sammenholder, hvad Angmagsalikerne fortælle om Fabeldyret: *parpaligamik uniaktagtdlik* (S. 53 og 319), der beskrives som et meget farligt Dyr, hvis Vaaben er en Hale af Jern, med hvilken det skærer, da synes det mig, at der er stor Sandsynlighed for, at disse to fabelagtige Dyr med Jernhale have en fælles Oprindelse.

¹⁾ Side 116 er fejlagtig skrevet *Igalilik*, saaledes som disse Væsener kaldes i Vest-Grønland. *Hanserak* har, i det af Expeditionen benyttede Exemplar af Kleinschmidt's Ordbog, hvori der er optegnet de fra det vestgrønlandske Sprog afvigende Ord, noteret *Ingalikik*, saaledes som det ogsaa er skrevet af Rink Side 229.

²⁾ Dette Ord findes ikke i «den østgrønlandske Dialekt af Rink», hvori der nemlig kun er medtaget et Udvalg af de, i det omtalte Exemplar af Kleinschmidts Ordbog, noterede Ord.